

Sisekaitseakadeemia
Politseikolledž

Riin Pariis
PS 030

POLITSEIAMETNIKU SEADUSLIKU TEGEVUSE
PEALE ESITATUD KAEBUSTE LAHENDAMINE
PÕHJA POLITSEIPREFEKTUURIS AASTATEL 2004-
2005

Lõputöö

Juhendaja:
Meelis Taniel

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Käesolev lõputöö on kirjutatud teemal „ Politseiametniku seadusliku tegevuse peale esitatud kaebuste lahendamine Põhja Politseiprefektuuris aastatel 2004-2005”.

Uurimistöö sisaldab 47 lehekülge, 19 kirjandusallikat, 8 joonist, 5 tabelit. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning töö võõrkeelne kokkuvõte vene keeles.

Töö eesmärk on anda tervikpilt distsiplinaarvastutuse olemusest, analüüsida Põhja Politseiprefektuuris läbiviidud distsiplinaarjuurdlust, mis on algatatud kodanike poolt esitatud kaebuste alusel, välja selgitada soodustavad asjaolud ning seeläbi jõuda selgusele, kas distsiplinaarjuurdluste lahendamine Põhja Politseiprefektuuris on objektiivne.

Uurimuse teoreetilises osas antakse ülevaade distsiplinaarvastutuse olemusest läbi erinevate antud valdkonda reguleerivate õigusaktide. Uurimusliku osa tulemuseks on distsiplinaarpraktika analüüs, mis võimaldab lähemalt vaadelda, kuidas Põhja Politseiprefektuuris toimub kodanike poolt esitatud kaebuste lahendamine ning millised on tulemused.

Hüpoteesiks oli väide, et Põhja Politseiprefektuuris rakendatav kaebuste lahendamise praktika on läbipaistev ja mõlemaid osapooli rahuldav.

Uurimismaterjal koosneb ühelt poolt distsiplinaarjuurdluste all olnud ja hetkel töötavate politseiametnike seas läbiviidud ankeetküsitlusest ja dokumentatsiooni analüüsist. Uurimistulemuste abil saadi ülevaade aastatel 2004-2005 toimepandud distsiplinaarsüütegudest, nende põhjustest ning soodustavatest asjaoludest.

Valimi moodustab 50 politseiametnikku, kes olid distsiplinaarjuurdluste all aastatel 2004-2005 ning kes siiani politseiorganisatsioonis töötavad. Andmete kogumisel kasutati ankeeti,

mis sisaldas üldiseid isikuandmed ja kahte küsimust, mis nõudsid pikemat vastust. Küsitlus saadeti laiali käsiposti ja e-posti teel. 50 laialisaadetud ankeedist tuli vastus 16 ehk 34%.

Analüüsi tulemused on illustreeritud jooniste ja tabelitega.

Uurimistulemustest selgus, et Põhja Politseiprefektuuris läbiviidav distsiplinaarmenetluse praktika peamine ülesanne on eelkõige välja selgitada, kas ja kuidas politseiametnik teatud situatsioonis käitus. Oluline pole mitte politseiniku organisatsioonist välja heitmine, vaid läbi situatsiooni analüüsi vajadusel tema kaitsmine.

Töö lõpus on toodud autoripoolsed järeldused, juhitud tähelepanu sellele, kuidas käitub organisatsioon nende politseiametnike suhtes, kes on toime pannud süüteo.

Võtmesõnadeks on: politseiametnik, distsiplinaarvastutus-, süütegu- ja karistused.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD.....	4
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	5
SISSEJUHATUS	6
1. DISTSIPLINAARMENETLUS/VASTUTUS	8
2. UURIMISPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA	20
3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS JA ARUTELU.....	22
3.1 Distsiplinaarjuurdluste analüüs.....	22
3.2 Politseiametnike seas läbiviidud ankeetküsitluse analüüs	34
3.3 Analüüsi järeldused.....	37
KOKKUVÕTE	41
RESÜMEE.....	43
KASUTATUD KIRJANDUS.....	45
LISAD.....	47
Lisa 1. Ankeet	47

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

TABELID

Tabel 1: Distsiplinaarsüüteod avaliku teenistuse lõikes: lk 23

Tabel 2: Distsiplinaarsüüteod liikide kaupa: lk 24

Tabel 3: Distsiplinaarsüüteod avaliku teenistuse lõikes: lk 30

Tabel 4: Distsiplinaarsüüteod liikide kaupa: lk 30

Tabel 5: Ankeetküsitlusele vastanud politseiametnike üldandmed: lk 33

JOONISED

Joonis 1: Põhja Politseiprefektuuri distsiplinaarjuurdluste osakaal aastal 2004 ja 2005: lk 21

Joonis 2: Kodanike kaebuste osakaal aastal 2004: lk 22

Joonis 3: Distsiplinaarjuurdluste jagunemine aastal 2004: lk 23

Joonis 4: Kodanike kaebused arvuliselt osakondade lõikes aastal 2004: lk 25

Joonis 5: Karistuseeta lõppenud distsiplinaarsüütegude jagunemine: lk 26

Joonis 6: Kodanike poolt esitatud kaebused: lk 28

Joonis 7: Distsiplinaarjuurdluste jagunemine aastal 2005: lk 29

Joonis 8: Kodanike kaebused arvuliselt osakondade lõikes aastal 2005: lk 31

SISSEJUHATUS

Politseiteenistuse süsteem on pidevas muutumises. Eeldatakse töötavatele ametnikele esitatavaid kõrgendatud nõudmisi nii isikuomaduste, suhtumise kui ka lojaalsuse mõttes. Ei minda mingit tööloiku-, projekti- “ära tegema”, vaid võetakse endale kohustus aidata maksimaalselt kaasa politsei põhiülesannete täitmisele. See eeldab aga pikemaajalist protsessi ning pühendunud teenistust.(Rikken 2006:9)

Iga inimesega vahetult suhtlev politseiametnik peab oma käitumisega andma inimesele teadmise, et politsei on teinud tema probleemi lahendamiseks kõik endast sõltuva. Üksnes nii tekib inimestes usaldus politsei kui abistaja vastu.

Alati leidub aga neid ametnikke, kes ei suuda või taha oma tööd korralikult teha või lihtsalt teadmatusel millegi vastu eksivad. Nii on see ka politseiorganisatsioonis, hoolimata sellest, et pidevalt püüeldakse paremuse poole. Teatud arv ametnikke lihtsalt soovivad teinekord end kehtivatest seadustest kõrgemale seada. Seetõttu on organisatsioonile kasulik saada tagasisidet väljastpoolt ehk siis kodanikelt, kes on selle organisatsiooni klientideks. Sellest lähtuvalt ühe abinõuna viiakse läbi distsiplinaarjuurdusi, et organisatsiooni tööd parendada.

Uurimistöös käsitletav teema on aktuaalne, kuna politsei kui organisatsioon püüdleb üha enam avatuse poole, et paista välja ühtne, tugev ning kliendisõbralik. Iga eksimus ja sündmus leiab kajastamist meedias, mis alati ei ole objektiivne ja põhineb sageli emotsioonidel. Samas leiab autor, et varem pole tähelepanu pööratud kodanike poolt esitatud kaebuste lahendamise praktikale. Varasemates töödes on distsiplinaarjuurdusi üldisemalt käsitletud lähtudes pigem juurdluste vähenemise tendentsist ja süütegudest, mida kõige rohkem toime pannakse (Randmer 2006).

Uurimusliku osa **eesmärgiks** on välja selgitada, kuidas Põhja Politseiprefektuuris kodanike poolt esitatud kaebuste alusel distsiplinaarjuurdusi läbi viiakse, millised on

politseiametnike poolt toimepandud süütegude soodustingimused ning milliseid ettepanekuid edaspidiseks paremaks töö tegemiseks on välja pakutud.

Diplomitöö uurimuse aluseks on dokumentatsiooni analüüs ja läbiviidud ankeetküsitlus. Valimi moodustasid 50 hetkel Põhja Politseiprefektuuris politseiametnikuna töötavat isikut. Vastused saadi 16 väljasaadetud ankeedile.

Lähtuvalt eesmärgist on autor püstitanud järgmise **hüpoteesi**:

Põhja Politseiprefektuuris rakendatav kaebuste lahendamise praktika on läbipaistev ja mõlemad osapooli rahuldav.

Käesolev lõputöö koosneb teoreetilisest osast ja analüüsi osast. Teoreetilisest osast on kolm peatükki, millest esimeses kirjeldatakse distsiplinaarmenetluse olemust, süütegusid, karistuste liike, karistuse määramise põhimõtteid ning räägitakse tõendamise tähtsusest. Teises peatükis põhjendatakse uurimuse meetodikat ja valimit, uurimistulemuste hindamist. Kolmas peatükk käsitleb uurimisandmete analüüsi ja arutelu. Kolmele peatükile järgnevad kokkuvõte ja lisad.

Loodetavasti annavad uurimustulemused enam informatsiooni organisatsiooni enda käitumisest politseiametnike suhtes, kes on süütegusid toime pannud.

1. DISTSIPLINAARMENETLUS/VASTUTUS

Distsiplinaarmenetluse peamine ülesanne on eelkõige välja selgitada, kas ja kuidas politseiametnik teatud situatsioonis käitus. See on vajalik selleks, et edaspidi sarnaseid olukordi ennetada või neid efektiivsemalt lahendada. Seetõttu juurdluse käigus tuvastatakse peale süü ka soodustingimused, mis erakorralise sündmuse tingisid.

SKA õppejõud Monika Mikiver (2002:33) arvab olevat distsiplinaarvastutuse eesmärgina mitte niivõrd sanktsioonide rakendamise ametniku suhtes, et "tasuda" tema eksimuse eest, vaid pigem antakse sellega riigile võimalus lõpetada teenistussuhe ametnikuga, kes oma süüteoga näitas end sellisest küljest, mis välistab teenistuse jätkamise või siis võimaluse mõjutada ametnikku edaspidi teenistuskohustusi nõuetekohaselt täitma.

Nüüd, aastaid hiljem pole distsiplinaarvastutuse peamine eesmärk mitte ametnikuga teenistussuhte lõpetamine, vaid pigem kaitsta oma töötajat, kelle peale on esitatud kaebus. Peamine pole ametniku karistamine, vaid asjaolude välja selgitamine, mis sellise olukorra tingisid ning edaspidi selliste olukordade vältimine, et muuta töökorraldus paremaks.

Kuna eriliste ülesannete ja tihedate sidemete pärast avalikkusega satuvad politseitöötajad oma tööülesannete täitmise tõttu mõnikord avalike süüdistuste objektiks, siis Euroopa politsei eetikakoodeksi artikkel 34 ütleb, et ametiasutused peavad toetama politseitöötajaid, keda nende tööülesannetega seoses põhjendamatult süüdistatakse (Hopkins jt 2004: 19). Samas ei saa väita, et iga esitatud kaebus on alusetu, seetõttu ongi vajalik läbi viia distsiplinaarjuurdlus.

Põhja Politseiprefektuur on üks suuremaid Eestis. Kuna Tallinn on pealinn ja väga suur osa kuritegusid pannakse toime selles piirkonnas, siis kajastavad ka Eesti suuremad päevalehed just siin toimuvat. Vähem kirjutatakse sellest, mis juhtus näiteks Otepääl või Järva-Jaanis. Kui keegi Põhja Politseiprefektuuris töötavatest politseiametnikest paneb toime vääriru teo, siis seda kajastatakse koheselt ka ajakirjanduses. Meedias kajastatavaid sündmusi

seostatakse peamiselt Põhja Politseiprefektuuriga, mille kaudu kujuneb politsei maine inimeste hulgas.

Põhja Politseiprefektuur on seeläbi rohkem avalikum ja läbipaistvam, kui ükski teine politseiprefektuur. Just seda saab arvata selle prefektuuri eripäraks. Häbiväärsete sündmuste niiöelda „kinni mätsimine” pole seetõttu võimalik.

Igal riigi kodanikul ja samuti välisriigi kodanikul on õigus esitada kaebus politsei tegevuse või tegevusetuse peale. Põhja Politseiprefektuuris on selleks loodud Politseikontrolli Büroo, mis sellisel kujul on eksisteerinud alates 10.07.2006 ning on allutatud otse politseiprefektile. Üksus tegeleb teenistujate tegevuse seaduslikkuse kontrollimisega: kodanike avalduste/kaebuste lahendamisega ja prefektuuri ametnike poolt toime pandud süütegude uurimise ja sellekohase jälitustööga.

Põhja Politseiprefektuuri Politseikontrolli Büroo pikaajane juht Meelis Taniel on öelnud, et kui tema 2002.aastal politseis tööd alustas, siis algatati distsiplinaarjuurdusi liiga kergekäeliselt ja juurdluste arv oli tunduvalt suurem võrreldes viimaste aastatega. Puudus ka ühtne distsiplinaarjuurdluste läbiviimise praktika. Alles peale nelja prefektuuri moodustamist hakkas välja kujunema ühtne süsteem, kuigi sel ajal juba kehtis Politsei distsiplinaarjuurdluste läbiviimise juhend, kus on täpselt kirjas, millal tuleb distsiplinaarjuurdlus algatada.

1.1 Distsiplinaarsüüteod

Esmalt tuleks selgitada, millised on need seaduses sätestatud süüteod, mille toimepanemisel ametnikku karistatakse. Avalikus teenistuses on need üldisemalt reguleeritud Töötajate distsiplinaarvastutuse seaduse (edaspidi TDVS) ja Avaliku teenistuse seaduse (edaspidi ATS) järgi ning politseiteenistuses kitsamalt prefektuuride sisekorraeeskirjas tooduna.

Vastavalt ATS § 84 järgi on distsiplinaarsüütegudeks:

1) teenistuskohustuste süüline täitmata jätmine või mittenoetekohane täitmine, sealhulgas teenistuses joobnuna viibimine;

Teenistuskohustuste süüline täitmata jätmine eeldab, et ametnik ei täitnud tema konkreetset kohustust, mis oli tema teenistuskohustus. Teenistuskohustus võib tuleneda tema ametijuhendist või teistest seadusega sätestatud määrustest, õigusaktidest, teenistuskoha olemusest ja teenistussuhte laadist. Oluline on seejuures tõendamine.

2) ametiasutusele süüline varalise kahju tekitamine või niisuguse kahju tekkimise ohu süüline loomine;

Siin saabki rääkida vaid ametiasutusele süüliselt tekitatud varalisest kahjust, kuna distsiplinaarvastutus jääb teenistussuhte piiridesse. Varaline kahju võib olla Võlaõigusseaduse § 128 lg 2-4 kohaselt otsene varaline kahju ja saamata jäänud tulu. Otsene varaline kahju hõlmab eelkõige kadumaläinud või hävinud vara väärtuse või vara halvenemisest tekkinud väärtuse vähenemise, isegi kui see tekib tulevikus, ning kahju tekitamisega seoses kantud või tulevikus kantavad mõistlikud kulud, sealhulgas mõistlikud kulud kahju ärahoidmiseks või vähendamiseks ja hüvitise saamiseks, muuhulgas kahju kindlaks tegemiseks ja kahju hüvitamisega seotud nõuete esitamiseks. (Rikken 2006:62)

3) vääritud tegu - see on süüline tegu, mis on vastuolus üldtunnustatud kõlblusnormidega, ametnikule esitatavate eetiliste nõuetega või diskrediteerib ametnikku või ametiasutust, sõltumata sellest, kas niisugune tegu pandi toime teenistuses või väljaspool teenistust.

See on ametniku käitumine, mis solvab, alavääristab või riivab teise kodaniku õigusi. Näiteks politseiametnik peab kodaniku kinni, paneb käeraud peale ning toimetab osakonda selgitamata oma käitumise põhjusi, sealjuures kasutab ebatsensuurseid väljendeid. Samas on vääritud tegu eelneva kahe süüteoga võrreldes kõige raskem tõendada ning seetõttu ka selle klassifitseerimine keerulisem. Üldiselt võib öelda, et see on seotud politseiametniku käitumisega nii teenistuses kui ka teenistusvälisel ajal, sealhulgas ka üldtunnustatud käitumisnormide rikkumine.

Põhja Politseiprefektuuri sisekorraeeskirjas (edaspidi PPP) on nimetatud samuti kolm süütegu. Esimene süütegu on PPP sisekorraeeskirja p 14.6 järgi: esmane jäme distsiplinaarsüütegu, mille eest võib teenistuja vabastada ka siis, kui teenistuja ei ole varem distsiplinaarkorras karistatud:

- teenistuskohustuste süüline täitmatajätmine või mittenouetekohane täitmine, kui tagajärjena sai teine isik varalist kahju, füüsiliselt kannatada või süüdlane ise sai varalist kahju;
- põhjusetu teenistusest puudumine, kui see tõi endaga kaasa raske tagajärje või rohkem kui kolm tundi;
- teenistuses viibimine joobeseisundis;
- töötamine teise tööandja juures ilma PPP juhi kirjaliku loata;
- dokumentide võltsimine;
- ametisaladust sisaldava teabe edastamine kõrvalistele isikutele ja/või sellise teabe avalikustamine. (PPP sisekorraeeskiri p 14.6)

Teine süütegu on lahti seletatud PPP sisekorraeeskirja p 14.7: tegu, mis põhjustab teenistuja suhtes usalduse kaotuse ning annab õiguse teenistuja teenistusest vabastamiseks ametiasutuse vara (s.h. asitõendite ja muu politseiasutuse hoiul oleva vara) riknemise, hävimise, kaotsimineku süüline põhjustamine, kui sellega tekitati ametiasutusele varalist kahju või niisuguse ohu süüline tekitamine.

Viimane ehk kolmas süütegu on vääritud tegu, mida kirjeldab PPP sisekorraeeskirja p 14.8: vääritud tegu annab ametiasutusele õiguse vabastada teenistuja, kui see tegu on vastuolus üldtunnustatud kõlblusnormidega või diskrediteerib teenistujat või ametiasutust. Vääritud tegu on teenistusest vabastamise aluseks ka siis, kui see pandi toime väljapool ametikohustuste täitmist:

- teiste isikute ebatsensuursete väljenditega sõimamine, ähvardamine või löömine;
- avalikus kohas alkohoolsete jookide pruukimine või avalikus kohas joobnuna viibimine, kui sellega solvatakse inimväarikust ja ühiskondlikku moraaltunnet;
- võõra asja ebaseaduslik omastamine;
- sõiduki juhtimine joobes või liiklusõnnetuse süüline põhjustamine;

- ametiseisundi kuritarvitamine isiklikes huvides;
- tööajal või politseivormis hasartmängude mängimine;
- valetamine või muu ebaausus. (PPP sisekorraeeskiri p 14.8)

Politseiametnik on kohustatud iga tegevusega jälgima oma käitumist, et see poleks vastuolus seadustega ning üldtunnustatud kõlblusnormidega. Samuti tuleb meeles pidada kodanike võrdset kohtlemist seaduse ees. Loomulikult tuleb ette olukordi, kus inimese õigusi teatud määral riivatakse. Näiteks kinnipidamistel, läbiotsimistel jne. Kuigi Eesti Vabariigi Põhiseaduse (edaspidi PS) § 12 lg 1 lause 1 ütleb, et kõik on seaduse ees võrdsed, ei saa seda võtta üks ühele. Nagu ütleb PS kommenteeritud väljaanne, siis tegemist on võrdsusõigusega, mis kaitseb võrdseid ebavõrdse ja ebavõrdseid võrdse kohtlemise eest.

Ebavõrdse kohtlemise formaalse PS-le vastavuse tuvastamisel tuleb silmas pidada, et võrdsusõiguste puhul ei saa nõuda seadusereservatsiooni kõikehõlmavat kehtivust, sest iga PS adressaadi abinõu võib vaadelda mõne võrdsusõiguse riivena. Seadust on vaja ainult oluliste vahetegude puhul. (PS komm 2002:117).

Riigikohtu Halduskollegiumi kohtulahendis nr 3-3-1-70-03 on öeldud: “Ametniku poolt nii teenistussuhetes kui ka väljaspool seda toimepandud õigus- ja kõlblusnormide rikkumine saab reeglina alati üldsuse poolt taunitava hinnangu osaliseks ja sellisena võib mõjutada selle ametniku ning ametiasutuse autoriteeti, kuid see ei ole piisavaks aluseks ametniku süüteo kvalifitseerimiseks ATS § 84 p 3 järgi. Ametniku või ametiasutuse diskrediteerimine kui vääritud tegu on materiaalne teokoosseis, mis eeldab kahjuliku tagajärjena ametniku või ametiasutuse maine olulist ja tegelikku kahjustamist. Sellise teokoosseisu puhul on vastutuse tekkimiseks vajalik kausaalne seos ametniku õigus- ja kõlblusnormide vastase süülise teo ning saanud tagajärje vahel. Olulise kriteeriumi sisustamisel tuleb lähtuda sellest, kuivõrd taunitav oli tegu lähtudes üldisest õiglusest ja ühiskonna õigusteadvusest ning kuivõrd see kahjustas asutuse mainet ja usaldusväarsust.”

Politsei annab oma osa kõigi inimõiguste kaitsmisse, hoides ühiskondlikku korda ja võimaldades inimestel saada osa oma õigustest ning vabadustest. Lisaks kaitseb politsei

konkreetsid inimõigusi, näiteks õigust elule, tõekestades ja avastades kuritegusid, mis neid õigusi ohtu seavad või rikuvad. Lisaks konkreetsete meetmete rakendamisele inimõiguste kaitseks peavad politseinikud oma kohustusi täites neid õigusi ka austama. Igal politseiametnikul – inimesena, naise või mehena – on samad inimõigused mis mistahel teisel inimesel; jagamatud ja võõrandamatud. Samas oleks ebaloogiline – kui mitte rumal – püüda varjata fakti, et politseiametnikel on inimõigustealases seadusandluses väga eriline koht. (Taylor: 9;14)

1.2 Distsiplinaarkaristused

Distsiplinaarkaristuse määramisel tuleb kinni pidada asjaolust, et isik on toime pannud süülise teo. Politseiteenistuse seaduse (edaspidi PolTS) § 43 ja ATS § 85 lg 2 järgi saab iga distsiplinaarsüüteo eest määrata vaid ühe distsiplinaarkaristuse. Tulenevalt TDVS § 10 töötaja võtmine haldus-, kriminaal- või materiaalsele vastutusele ei takista sama teo eest distsiplinaarkaristuse määramist. Niisamuti on see sätestatud PPP sisekorraeeskirja p 14.3.

ATS § 85 järgi avalikus teenistuses olevale ametnikule määratavad distsiplinaarkaristused on:

- 1) noomitus;
- 2) rahatrahv mitte üle ametniku 10-kordse päevapalga;
- 3) palga maksmise peatamisega teenistusest kõrvaldamine mitte kauemaks kui 10 järjestikuseks graafikujärgseks tööpäevaks;
- 4) üleviimine madalamale palgaastmele kuni kolme astme võrra mitte kauemaks kui üheks aastaks;
- 5) teenistusest vabastamine käesoleva seaduse § 118 alusel.

Distsiplinaarkaristusega ei ole aga tegemist, kui ülemus lihtsalt noomib ametnikku või juhib tähelepanu puudujääkidele töös või tegematajätmistele. Distsiplinaarkaristus määratakse distsiplinaarmenetluse tulemusel ja see kantakse ametniku teenistuslehele- ATS § 88. (Mikiver 2002: 37)

Politseiametniku poolt toime pandud distsiplinaarsüüteo eest saab aga PoITS § 42 järgi määrata distsiplinaarkaristuseks:

- noomituse;
- ametipalga vähendamine 10-50 % kuni kolmeks kuuks;
- teenistusest vabastamine avaliku teenistuse seaduse § 118 alusel.

Kui ametnik on ise enne distsiplinaarkaristuse määramise tähtaega teinud ettepaneku viia ta madalamale palgaastmele, siis üldjuhul ametnikku ei karistata. Politseiametniku teenistusest kõrvaldamist kohaldatakse tavaliselt distsiplinaarjuurduse ajal, kui selleks on vajadus. Sel ajal on ametniku teenistussuhe peatud ATS § 108 p 8 alusel ning ATS § 110 lg 2 kohaselt säilitatakse talle ametist kõrvaldamise aja eest ametipalk koos kõigi ettenähtud lisatasudega .

Politseiametniku teenistusest vabastamise kasuks otsustatakse üldjuhul siis, kui ametnik on toime pannud vääritud teo, näiteks juhib vabal ajal sõiduautot olles samal ajal alkoholijoobes. Praktika näitab, et kõik teod, mis on seotud ametniku alkoholijoobes viibimisega, lõpevad teenistusest vabastamisega. Politseiametnik peab arvestama, et ta võetakse teenistusse politseile määratud ülesannete täitmiseks ning temalt eeldatakse lojaalsust, pühendumist ning avalike huvide järgimist kogu oma tegevuses.

ATS § 118 lg 2 kohaselt võib teenistuskohustuste rikkumise (ATS § 84 p 1) eest vabastada ametniku, kellel on kehtiv distsiplinaarkaristus. Niisamuti on sätestatud Eesti Vabariigi Töölepingu seaduse § 103 lg 1 ja lg 2. Teenistuskohustuste jämeda rikkumise eest võib ametniku vabastada ka siis, kui tal puudub kehtiv distsiplinaarkaristus. Seejuures omab tähtsust, kas teenistuskohustuste süüline täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine on käsitletavad jämeda rikkumisena või mitte. Teenistuskohustuste jäme rikkumine on määratlemata õigusmõiste ja selle peab sisustama distsiplinaarkaristuse määramise õigust omav isik või ametiasutus distsiplinaarasja menetlemise käigus. (RKHKo 3-3-1-74-03)

1.3 Distsiplinaarmenetlus

Distsiplinaarvastutus on tegelikult sõltuvusliku töö tegijale kohaldatav peamine mõjutusvahend suhtes tööandjaga: distsiplinaarjuurdluse läbiviimisega on asutuse juhil võimalik määratleda teatud tegu või tegevusetus asutuse jaoks mittesoovitavana ning juurdlusele järgneva distsiplinaarkaristusega kinnitada, et tegemist oli taunitava teoga. Karistuse karmusest võib nii ametnik ise kui ka tema kolleegid järeldada, kuivõrd taunitav on selline tegu või tegevusetus konkreetsel ajahetkel konkreetses kontekstis. (Rikken 2006:61)

Politseitöötajate puhul rakendatud distsiplinaarsanktsioonid on tavaliselt politsei siseasi ja need on tihti kergemat laadi. Siiski võivad distsiplinaarmeetmed olla ka karmid ning mõnikord on raske tõmmata piiri juhtumi kriminaalsete ja distsiplinaarsete aspektide vahel. (Hopkins jt 2004: 19)

Distsiplinaarjuurdlus algatatakse tavaliselt kellegi isiku, eelkõige juhi, prokuröri ettepanekul, kodaniku avalduse, kolleegi kaebuse, meedias avaldatu alusel.

Politseipeadirektori 10.11.1998.a käskkirja nr 270 kinnitatud Politsei distsiplinaarjuurdluse läbiviimise juhendi p 2 selgitab, et distsiplinaarjuurdluse eesmärgid on igakülgset, objektiivselt ja täielikult selgitada seaduserikkumise, distsiplinaarüleastumise või erakorralise sündmuse asjaolud, kindlaks teha selle toime pannud või selles osalenud isiku süü või tuvastada selle puudumine ning selgitada soodustingimused.

Distsiplinaarkaristuste määramise, täitmise ja ennetähtaegse kustutamise õigus kuulub tööandjale, samuti tema selleks volitatud esindajatele (TDVS § 4). Oluline on kinni pidada ka tähtajast, mis ütleb, et karistust saab määrata kuue kuu jooksul arvates päevast, mil süüteost sai teada mistahes isik, kellele süüdlane ametialaselt allub. Karistuse määramise tähtaeg tuleneb TDVS § 6 ning samuti PPP sisekorraeeskirja p 14.2.

PolTS § 44 lg 1 sätestab, et distsiplinaarkaristuste: noomitus ja ametipalga vähendamine 10-50 % kuni kolmeks kuuks, määramise õigus on asutuse juhil ning teenistusest vabastamine ATS § 118 alusel, on politseiametniku ametikohale nimetamise õigust omaval asutuse juhil. Sama seaduse § 45 lg 2 aga sätestab, kellel on algatamise õigus:

- 1) Siseministril;
- 2) Politseiameti juhil;
- 3) asutuse juhil.

Distsiplinaarjuurduse asjaolude selgitamiseks tehakse tavaliselt kas taotlus või ettepanek ja seejärel antakse välja algatamise õigust omava isiku poolt käskkiri, kuhu on märgitud distsiplinaarjuurduse läbiviija, aeg, ametniku nimi, kelle suhtes juurdlus läbi viiakse ning sündmuse lühikirjeldus.

PolTS § 45 lg 4 ütleb, et distsiplinaarjuurduse läbiviijal on õigus distsiplinaarsüüteo kohta nõuda seletusi ja koguda tõendeid. Niisamuti on see sätestatud TDVS 7 lg 1. Tõendite kogumine on oluline selleks, et süütegu oleks tõendatud. Seletuste ja tõendite kogumine on vajalik asjaolude igakülgselt väljaselgitamiseks. Samuti võib distsiplinaarjuurdleja soovi korral ja vajadusel teha teistesse ametiasutustesse päringuid ning koopiad vajalikest dokumentidest, mis kõik juurduse kokkuvõtte juurde lisatakse. Samas TDVS § 7 lg 3 on sätestatud, et distsiplinaarkaristuse võib määrata seletust nõudmata, kui süütegu on tõendatud muude tõenditega. Tulenevalt Politsei distsiplinaarjuurduse läbiviimise juhendi p 22 on distsiplinaarjuurdleja kohustatud:

- 1) juhinduma seadustest, teistest normatiivaktidest ning läbiviimise juhendist;
- 2) distsiplinaarjuurduse algatamisel viivitamata tutvustama teenistujale, kelle suhtes distsiplinaarjuurdlus algatati, distsiplinaarjuurduse algatamise käskkirja ning seda juhendit;
- 3) selgitama teenistujale, kelle suhtes distsiplinaarjuurdlust korraldatakse, kuid ka kannatanule ja teistele asjaosalistele nende seaduslikke õigusi ning kohustusi ja võimaldama nende realiseerimist; lahendama kontrollimise käigus esitatud ning sellesse puutuvaid avaldusi ja kaebusi;
- 4) nõudma kirjaliku seletuse esitamist teenistujalt, kelle suhtes distsiplinaarjuurdlus algatati;

- 5) distsiplinaarjuurdluse lõpuleviimisel koostama distsiplinaarjuurdluse kokkuvõtte ning pärast allkirjastamist esitama selle viivitamatult distsiplinaarjuurdluse algatanud isikule;
- 6) tutvustama teenistujale, kelle suhtes juurdlus on läbi viidud, distsiplinaarjuurdluse kokkuvõtet.

Sama juhendi punktis 23 on öeldud, et distsiplinaarjuurdluse all oleval isikul on õigus anda asja kohta seletusi, esitada omapoolseid tõendeid, taandusi, kaebusi ja taotlusi distsiplinaarjuurdleja läbiviija suhtes ning tutvuda distsiplinaarjuurdluse algatamise käskkirja, selle juhendi ja juurdluse kokkuvõttega.

Igal isikul on õigus õiglasele menetlusele distsiplinaarsüüteo asjaolude väljaselgitamisel ja karistuse määramisel ning tal peab olema reaalne võimalus selles menetluses oma õigusi kaitsta. Õiguste reaalse kaitse tagamiseks tuleb isikut teavitada, millistes rikkumistes teda süüdistatakse, ning tal peab olema võimalik tutvuda väidetava süüteoga seonduva informatsiooniga. Distsiplinaarasja menetlemine peab toimuma kooskõlas nii seaduses sätestatud menetlusreeglite kui üldiste menetluspõhimõtetega. (RKHKo 3-3-1-74-03)

Politseikontrolli Büros toimub kaebuste lahendamine järgnevalt: kõigepealt juurdleja tutvub kaebusega, selgitab ülevaate saamiseks asjaolud, vajadusel nõuab politseiametnikult ettekande või seletuse ning alles siis otsustatakse distsiplinaarjuurdluse algatamine lähtuvalt seadustest. Üldjuhul tehakse seda kõige viimase võimalusena. Kui on aga otsustatud, et on tingimata vaja alustada distsiplinaarjuurdlus, siis annab politseiprefekt välja algatamise käskkirja, mis koheselt tehakse teatavaks ka politseiametnikule, juurdleja viib läbi vajalikud toimingud (teeb dokumentidest koopiad, võtab seletused, täiendavad ettekanded jne) ning koostab kokkuvõtte. Seejärel saadetakse distsiplinaarjuurdluse kokkuvõtte lugemiseks ka vahetule juhile, osakonna juhile ja ka teenistusosakonna juhile, kes kõik oma ettepanekud teevad. Lõpuks saadetakse kokkuvõtte politseiprefektile, kes selle kinnitab. Distsiplinaarkaristuse määramise õigus on toodud ka Põhja Politseiprefektuuri põhimääruse § 8 p 12, kus öeldud, et distsiplinaarkaristusi määrab politseiprefekt.

Järelikult erinevate tasandite juhid on olulised arvamuse andmisel mis annab prefektile laiapõhjalisema arvamuse teo kohta ning võimaldab tal vastu võtta olulised otsused

juurdluse põhjal. Kirjeldatud laiapõhjalisem erinevate juhtide arvamuste kaasamine otsustusse on kasutusel ainult Põhja Politseiprefektuuris ning paika pandud sisemiste korraldustega.

Tulenevalt TDVS § 15 ei tohi karistuse määramisel distsiplinaarjuurdluse läbiviija, samuti vahetu juht ametniku iseloomustamisel viidata kustunud või ennetähtaegselt kustutatud distsiplinaarkaristusele. Sellest võib järeldada, et iga distsiplinaarsüütegu ja sellega kaasnevaid asjaolusid tuleb vaadata ainult selle juurdluse raames. Karistuse kohaldamisel ei tohiks distsiplinaarkaristuse määraja lasta end mõjutada varasemast karistusest, süüteost. Samuti ütleb TDVS § 8, et distsiplinaarkaristuse määramisel ei tohi olla see ilmses vastuolus süüteo raskuse, selle toimepanemise asjaolude ning töötaja eelneva käitumisega. Siiski on karistuse määramise õigust omaval isikul õigus teha otsus oma äranägemise järgi, kuigi see peab olema seadusega kooskõlas. Erilise hoolikusega tuleb § 8 lg 1 nõudeid järgida siis, kui otsustatakse valida teenistusest vabastamine kui rangeim distsiplinaarkaristus. Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtulahendis nr 3-3-1-74-03 on öeldud: “ Iga süütegu tuleb käsitleda unikaalsena ning seejuures arvestada selle toime pannud isikut ja tema käitumist iseloomustavat informatsiooni. Ka mitme süüteo üheaegsel esinemisel tuleb iga süütegu hinnata eraldi ja otsustada iga konkreetse teo asjaolude pinnalt selle kvalifitseerimise küsimus. Distsiplinaarsüütegude kogum ei ole iseenesest asjaoluks, mis võimaldaks tegusid käsitleda jämeda rikkumisena.”

TDVS § 9 lg 1 sätestab, et iga süüteo eest võib määrata ainult ühe distsiplinaarkaristuse. Niisamuti on see öeldud ATS § 85 lg 2.

Distsiplinaarkaristus kustub üks aasta pärast selle määramise päevast, kui selle aja jooksul pole ametnik uut süütegu toime pannud. Isik või ametiasutus, kes määras ametnikule distsiplinaarkaristuse, võib selle ka ennetähtaegselt kustutada. Selline kord tuleneb ATS § 89 ja TDVS § 13 ja § 14. Ennetähtaegselt kustutatakse karistus siis, kui ametnik pole karistuse kehtivuse ajal uut süütegu toime pannud ning on näidanud end eeskujuliku töötajana.

ATS § 160 lg 1 ütleb, et ametnikul on Halduskohtumenetluse seadustiku § 7 lg 1 sätestatud ühekuulise tähtaja jooksul õigus esitada kaebus halduskohtule teenistusalastes küsimustes antud käskkirjade, korralduste ja otsuste ning sooritatud toimingute peale. Niisama sätestab ka TDVS § 23, kus lisatud, et kohtu poole võib pöörduda ühe kuu jooksul arvates päevast, mis järgnes päevale, mil ta sai teada või pidanuks teada saada karistuse määramisest. Näiteks saab tuua juhtumi, kus politseiametnik põhjustas liiklusõnnetuse, kuid ei ole nõus maksma summat, mis talle ettepanekuna tehti ning soovib kohtu kaudu otsuse vaidlustada.

Politseiametniku karistus hakkab kehtima siis, kui on välja antud karistuse kohaldamise käskkiri ning ametnik on sellele allkirja andnud (TDVS § 12 lg 1). Käskkirja koostamisel tuleb aga järgida TDVS § 12 lg 2 nõudeid, kuid distsiplinaarkaristuse määramist tuleb põhjendada vastavalt Haldusmenetluse seaduse § 56- haldusakti põhjendus esitatakse haldusaktis või menetlusosalisele kättesaadavas dokumendis, millele on haldusaktis viidatud ning sellesse tuleb märkida haldusakti andmise faktiline ja õiguslik alus.

Distsiplinaarjuurdluse lõpus saadetakse kaebuse esitanud kodanikule vastus, kus on märgitud, kas distsiplinaarsüütegu ametniku poolt tuvastati või mitte. Kui inimene pole vastusega rahul, siis on tal alati võimalus edasi kaevata. Sellega seoses on kodanikul õigus juurdluse käigus kogutud materjalid välja nõuda.

Eetiliselt poleks õige kogu kokkuvõtte sisu inimesele vastusesse kirja panna, sest siis tekiks kindlasti rohkem küsimusi erinevate toimingute kohta. Piisab vastusest, kas distsiplinaarsüütegu tuvastati või ei. Alati on võimalus saata täiendav vastus või vestelda täiendavalt kodanikuga.

Eelneva peatüki kokkuvõtteks saab öelda, et politseiametniku poolt toimepandud süüteo tuvastamisel on oluline tõendamine ning karistuse määramisel tuleb eelkõige lähtuda süüteo raskusest ning töötaja eelnevast käitumisest. Samuti pole alati otstarbekas alгатada iga kodaniku poolt esitatud kaebuse kohta distsiplinaarjuurdlus, oluline on toimunud olukorra kohta asjaolude väljaselgitamine ning siis otsustada algatamise vajadus.

2. UURIMISPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA

Käesoleva uurimistöö **eesmärgiks** oli saada ülevaade, kuidas Põhja Politseiprefektuuris distsiplinaarjuurdlust läbi viiakse, millised on lahendused politseiametnike seisukohalt vaadatuna ja kui palju distsiplinaarjuurdlust aastatel 2004-2005 läbi viidi.

Selleks, et täita töö eesmärki, püstitati järgmised **ülesanded**:

1. Uurida ja analüüsida aastatel 2004-2005 läbiviidud distsiplinaarjuurdlust;
2. Kuidas suhtuvad politseiametnikud, kelle suhtes on distsiplinaarjuurdlust läbi viidud, selle teostamisele;
3. Uurida ja analüüsida distsiplinaarmenetlusega seonduvaid õigusakte;
4. Milliste politseiametnike tegevuste peale kodanikud kõige enam kaebavad.

Käesoleva uurimistöö **aineks** on Põhja Politseiprefektuuris aastatel 2004-2005 läbiviidud distsiplinaarjuurdluste ja politseiametnike seas läbiviidud ankeetküsitlus.

Uurimistöö **hüpotees** on järgnev: Põhja Politseiprefektuuris läbiviidav distsiplinaarjuurdluste praktika on selge ja mõlemaid osapooli rahuldav.

2.1 Uurimistöö metoodika, valim ja aineastiku kogumine

Käesolev uurimistöö sisaldab empiirilist uurimust. Sellise lähenemise tingis uuritava aineastik.

Aineastiku kogumiseks on kasutatud ankeetküsitlust ja läbiviidud distsiplinaarjuurdluste dokumentide analüüsi. Uurimistöö on oma olemuselt kvalitatiivne.

Uurimistöö valimiks kujunes 50 politseiametnikku, kes aastatel 2004-2005 olid distsiplinaarjuurdluste all ning kes käesoleval ajal politseiorganisatsioonis tööd edasi teevad.

Küsimustik jagati laiali kokku 50 politseiametnikule käsiposti ja e-posti teel. Ankeetküsitlusele andsid vastuse 16 ametnikku, mis võib olla tingitud, et paljude ametnike suhtumine distsiplinaarjuurdlusse on negatiivne ning samuti on oluline, et nende jaoks kogu läbiviidav protsess ei jätnud meeldivaid elamusi.

Küsitluse ankeedi koostas töö autor. Selles olid esitatud üldised demograafilised küsimused, üks pikemat vastust nõudev küsimus ja viimasena valikvastust nõudev küsimus, mida võis vajadusel täiendavalt põhjendada.

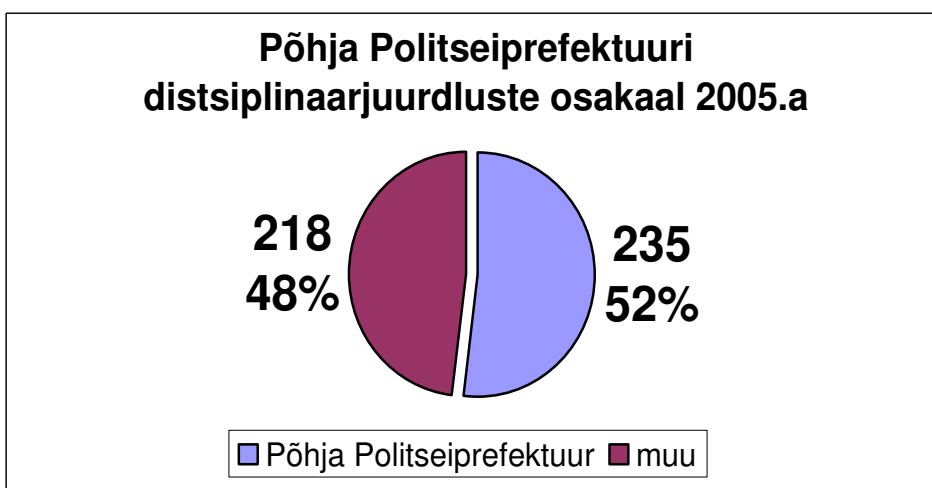
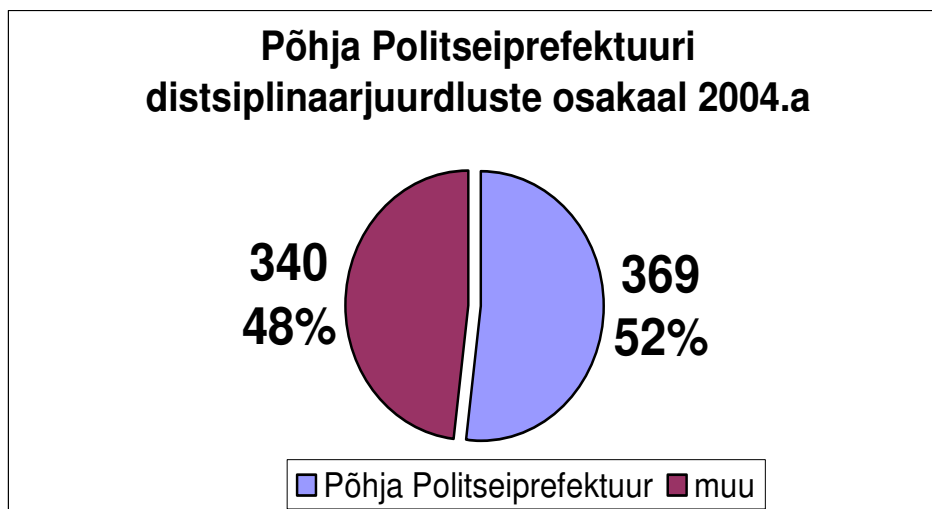
3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS JA ARUTELU

3.1 Distsiplinaarjuurdluste analüüs

Erinevad töödistsipliinirikumised toovad üldjuhul endaga kaasa distsiplinaarkaristuse. Teinekord viiakse juurdlus läbi, kuid ametnikku ei karistata - piisab teadmisest, et oli võimalus teenistusleht niiöelda “ära rikkuda”. Vigadest õpitakse ning jääb teadmine, et juurdluse all olla ei ole meeldiv.

Järgnevalt analüüsitakse neid distsiplinaarjuurdlusi, mis on algatatud kodanike poolt laekunud avalduste põhjal. Eelkõige just seetõttu, et jõuda selgusele, kas neid juurdlusi viiakse läbi objektiivselt, vaadatuna nii kodaniku kui teenistuja seisukohalt, samuti välja tuua rikkumiste soodustavad asjaolud.

2004 oli aasta, mil paljude prefektuuride liitmise järel moodustus neli suurt. Tulenevalt statistikast võib täheldada juurdluste langevat tendentsi: 2004. aastal viidi läbi kogu Eestis 709 ja 2005. aastal 453 distsiplinaarjuurdlust. Kui vaadata ainult Põhja Politseiprefektuuri, siis on need näitajad vastavalt 369 ja 235. (vt joonis 1)

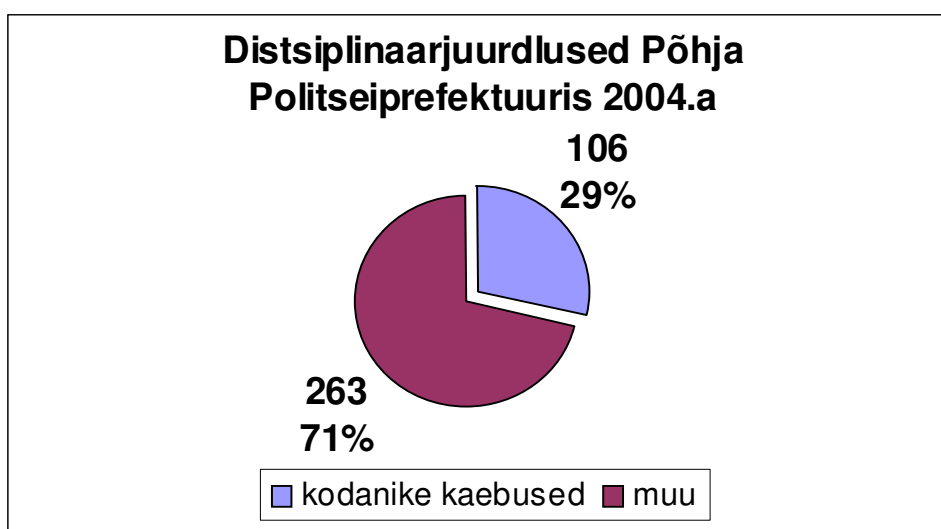

Joonis 1. Põhja Politseiprefektuuri distsiplinaarjuurdluste osakaal aastal 2004 ja 2005.

Kuigi autor selles töös 2006. aastat ei vaatle, siis saab etteruttavalt öelda, et sellel aastal oli Põhja Politseiprefektuuris juurdlusi veelgi vähem. Vaadeldes Politseiameti sisekontrolli osakonna politseikontrolli poolt loodud politseiasutuste distsiplinaartöö analüüsi, siis autor täheldab, et just Põhja Politseiprefektuur on politseiasutus, kus aasta aastalt kõige rohkem juurdlusi läbi viiakse. Järgnevad Ida- ja Lõuna Politseiprefektuurid. Esimese suur ülekaal sõltub paljuski ka isikkoosseisu suuruselt.

Edasi vaadeldakse lähemalt aastat 2004. Sellel aastal liideti Tallinna ja Harju Politseiprefektuurid üheks Põhja Politseiprefektuuriks. Vesteldes Politseikontrolli Büroo praeguse juhi vanemkomissar Lauri Loodsaluga, selgus, et esialgu oli raske juurdlusi läbi viia, kuna puudus ühtne kindel läbiviimise süsteem, kuid ajapikku see muutus.

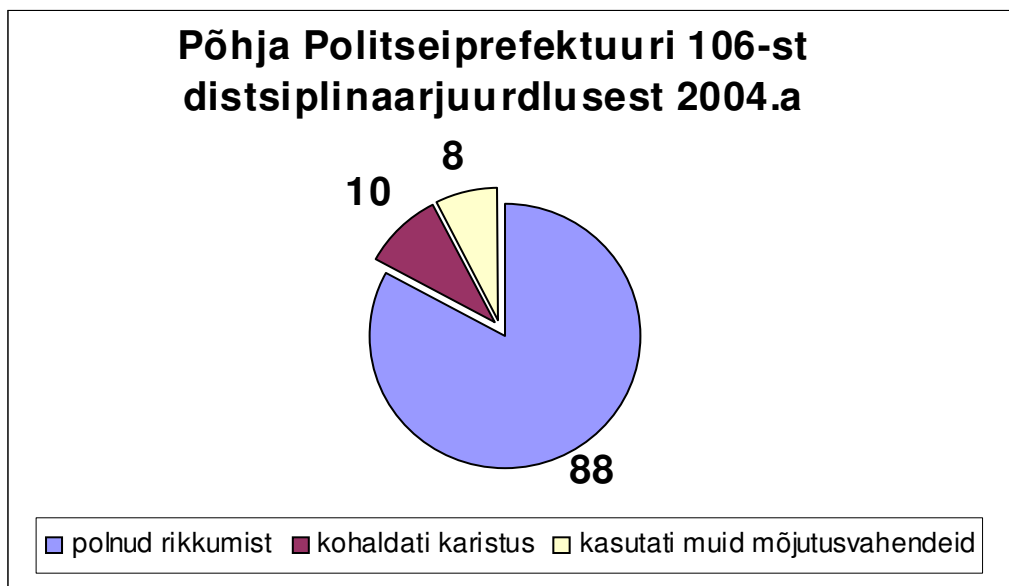
Nagu eelpool mainiti, siis 2004.aastal viidi distsiplinaarjuurdlusi Põhja Politseiprefektuuris läbi 369. Neist 106 olid juurdlused, mis algatati kodanike poolt laekunud avalduste põhjal politseiametnike suhtes.(vt joonis 2)

Joonis 2. Kodanike kaebuste osakaal aastal 2004.

Uurides läbiviidud 106 juurdlust, selgus et politseiametnike poolt kokku 88 juhul distsiplinaarrikkumisi ei tuvastatud. 10 korral avastati süütegu, millele järgnes karistus ning kaheksal juhul otsustati karistust mitte kohaldada, vaid kasutada muid mõjutusvahendeid.

Siinkohal tuleks arvestada, et 88-l juhul, mil süütegu ei tuvastatud, alustati juurdlust seetõttu, et Põhja Ringkonnaprokuratuur tegi esildise, mille puhul juurdluse alustamine on seadusest tulenevalt kohustuslik, kuna kodanik oli neile kaebuse esitanud. Niisamuti ajakirjanduses ilmunud artikli põhjal, kus samuti kodanik oli rääkinud politsei poolsest valesti käitumisest. (vt joonis 3)

Joonis 3. Distsiplinaarjuurdluste jagunemine aastal 2004.

Alljärgnevas tabelis on toodud 2004.aastal toimepandud distsiplinaarsüütegude liigitused avaliku teenistuse seaduse järgi. Tabelisse on märgitud ka need distsiplinaarsüüteod, mille puhul otsustati distsiplinaarkaristust mitte määrata.

Tabel 1. Distsiplinaarsüüteod avaliku teenistuse seaduse lõikes.

Distsiplinaarsüüteod	Arv
I Teenistus-/ töökohustuste süüline täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine (ATS § 84 p 1, TDVS § 2 p 1)	13
II Vääritu tegu (ATS § 84 p 3, TDVS § 2 p 3)	5

Nähtub, et selles tabelis ei esine ATS § 84 p 2- ametiasutusele süülise varalise kahju tekitamine või niisuguse kahju tekkimise ohu süüline loomine. Üldjuhul on nendeks distsiplinaarsüütegedeks liiklusõnnetuse põhjustamine, erivahendite kaotamine ja rikkumine, ametitõendi kaotamine ning vargus. Neid distsiplinaarsüütegeid ei esine, kuna nende süütegude toimepanemisel tekib kahju organisatsioonile endale. ATS § 84 p 2 kodanikke ei puuduta, kuna eelnevalt loetletud tegevuste peale kaebusi ei esitata.

Kaalukamalt on kõige rohkem teenistuskohustuste mittedoet kohast täitmist või täitmata jätmist, vähem aga vääritud teo toimepanemist. Eelkõige seetõttu, et viimast on raskem tõendada.

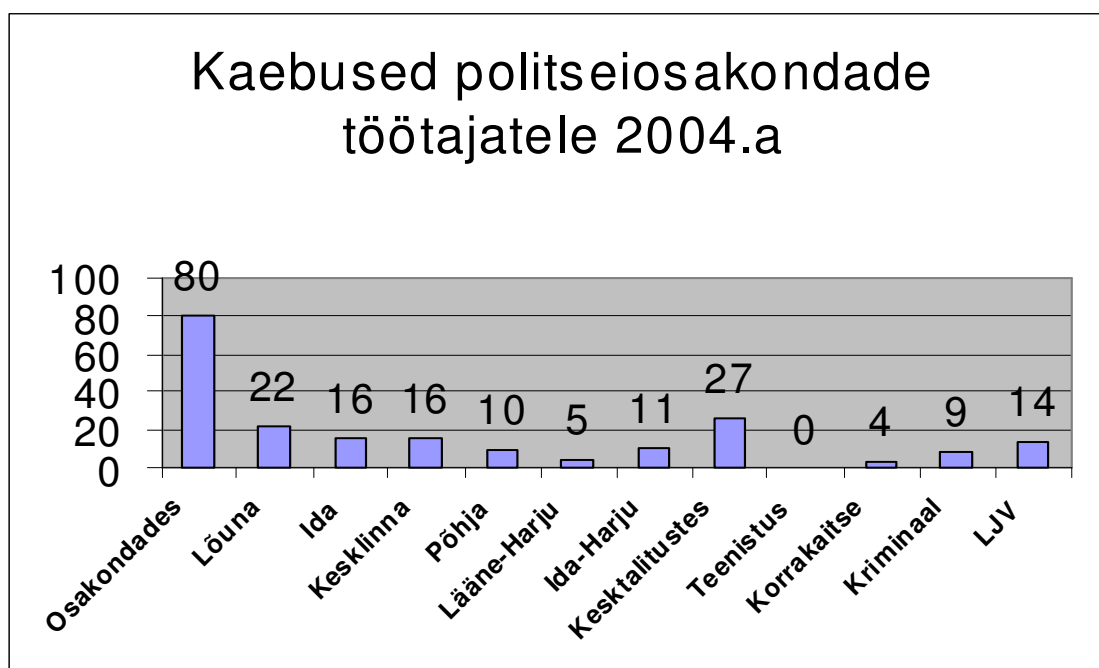
Järgnevalt analüüsitakse distsiplinaarsüütegusid liikide kaupa. Sellest tabelist nähtub, et kuigi kaebusi esitatakse politseiametnike erineva tegevuse/tegevusetuse peale palju, siis enamjaolt lõpetatakse juurdlus karistust kohaldamata ja süütegu ametniku tegevuses puudub. Kahel korral on kohaldatud karistusena noomitust ja seda vääritud käitumise korral, mis tuleneb ATS § 84 p 3 ja ebaseadusliku kinnipidamise eest. Üks ebaseadusliku kinnipidamise juhtum sai aga niipalju vastukaja, et see leidis arutust ka õiguskantsleri juures. Ühel korral on karistusena ette nähtud noomitus menetlusnormide rikkumise eest väärteoasjades ja avalduse mittevastuvõtmises. Ebaseadusliku füüsilise jõu kasutamist politseiametniku poolt karistati samuti ühel korral teenistusest vabastamisega. Rikkumine oli niivõrd raske, et politseiametnik oleks edasi kahjustanud oma töölejäamisega politsei mainet.

Tabel 2. Distsiplinaarsüüteod liikide kaupa.

Distsiplinaarsüütegu	Kokku	Noomi -tus	Vabasta -mine	Palk	Lõpetatud karistust kohalda- mata
Menetlusnormide rikkumine väärteoasjades	17	2	0	0	15
Menetlusnormide rikkumine kriminaalasjades	8	0	0	0	8
Ebaseadusliku füüsilise jõu kasutamine	18	0	1	0	17
Vääritud tegu, solvav käitumine	18	3	0	1	14
Avalduste mittevastuvõtmine	5	0	0	0	5
Ebaseaduslik kinnipidamine/läbiotsimine	5	1	0	0	4
					järgneb

Muu	45	0	0	0	45
Kokku	116	6	1	1	108

Järgnev diagramm toob arvuliselt välja, kui palju alustati distsiplinaarjuurdlusi funktsionaalsete ja territoriaalsete struktuuriüksuste politseiametnike suhtes aastal 2004. Nähtub, et suurem osakaal langeb siiski osakondades töötavate politseiametnike peale- 80 kaebust. Sellel aastal on kõige rohkem kaebusi esitatud just Lõuna politseiosakonna töötajate suhtes, järgnevad võrdselt Ida ja Kesklinna politseiosakonnad 16 kaebusega. Kõige vähem on kodanikud avaldusi esitanud Lääne- Harju politseiosakonna töötajate suhtes- 5. Funktsionaalsetest struktuuriüksustest on kõige suurema kaebuste arvuga kriminaalosakond-9. Omamoodi on see ka mõistetav, sest läbiviidud juurdlustest selgus, et just need inimesed, kes on kahtlustatava seisundis erinevates kriminaalasjades, pole rahul uurijate tegevusega. (vt joonis 4)

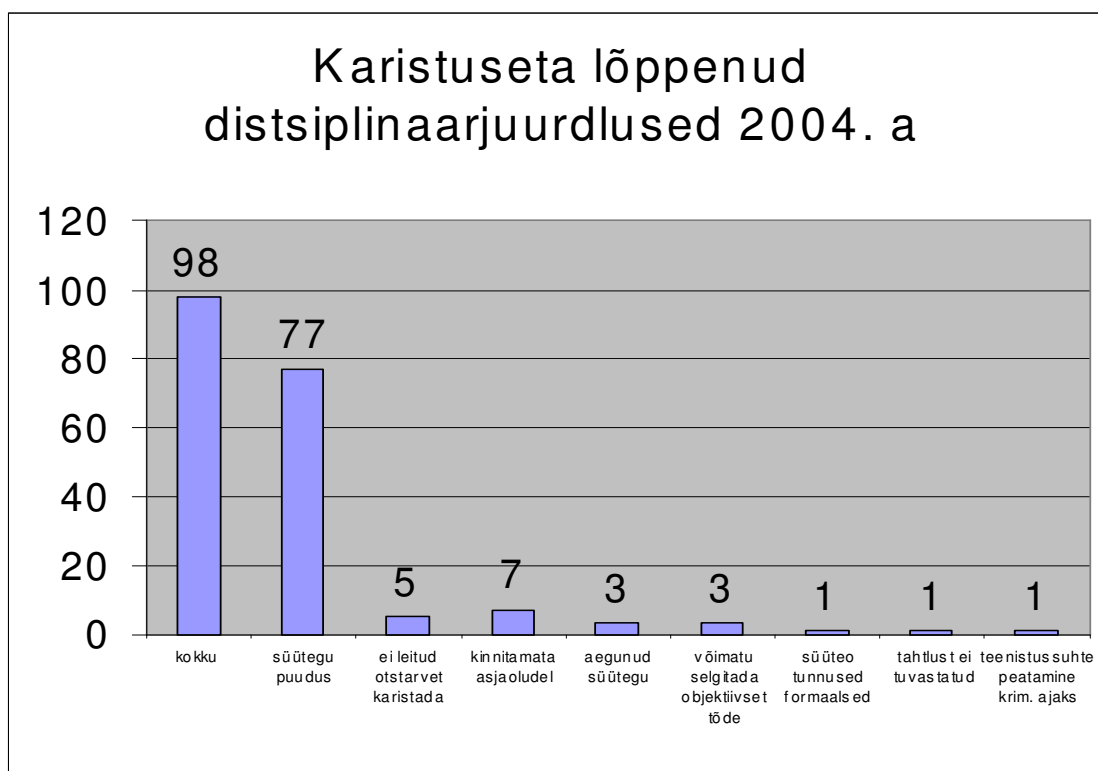

Joonis 4. Kodanike kaebused arvuliselt osakondade lõikes

Nagu eelpool juba selgus, siis ainult ühel korral karistati politseiametnikku noomitusega, kuna ta pidas ebaseaduslikult isiku kinni. Karistus aga kustutati ennetähtaegselt. Liiatigi ei tuleks seda arvu, mis kriminaalosakonna töötajate tegevuse suhtes on esitatud tõsiselt võtta

seetõttu, kuna uurijate tegevus kriminaalasjade lahendamisel on paljuski prokuröride suunatud ja sanktsioneeritud. Tihti need samad kodanikud kaebavad kaebamise pärast, teadmata, et tegelikult uurijad juhivad oma tegevuses erinevatest seadustest.

2004.aastal karistuseta lõppenud distsiplinaarjuurdlustest, mida oli kokku 98, 77 korral tuvastati distsiplinaarsüüteo koosseisu puudumine, viiel korral ei kohaldatud karistust otstarbekuse kaalutlusel, seitsmel juhul sündmuse asjaolud ei leidnud kinnitust ja kolmel korral oli toimepandud süütegu aegunud ning polnud võimalik selgitada objektiivset tõde. Ühel korral olid distsiplinaarsüüteo tunnused formaalsed, ei tuvastatud tahtlust ning teenistussuhe peatati kriminaalmenetluse ajaks. (vt joonis 5)

Joonis 5. Karistuseta lõppenud distsiplinaarsüütegude jagunemine.

Distsiplinaarjuurdluste kokkuvõtetes on tehtud ettepanek viia talituses läbi õppepäev kliendikeskse suhtlemise kohta. Mitmetes kodanike esitatud kaebustes avaldati rahulolematust politseiametniku käitumise suhtes inimestega suhtlemisel.

Mitmel korral on osakonna juhile tehtud ettepanek uurimisjuhtidel tõhustada järelevalvet kriminaalmenetluses olevate asjade üle. Näitena tuuakse juhtum, kus uurija väidab, et saatis isikule kirja, kuid Postipoisis puudub sellekohane märg. Kodanik eeldas, et uurimine venib ning mingisugust lahendust saabunud pole. Lisaks tehtud ettepanek osakonnas viia läbi kriminaalmenetlusealane õppepäev, kus korratakse üle olulised menetlusnormid.

Ühe osakonna juhid pidid läbi viima vestluse, kus räägiti konstaablitele, et karistuse määramisel tuleb arvestada alati nii teo toimepanemise iseloomu kui ka konkreetse isiku materiaalsel olukorda. Samuti rõhutati, et alati tuleb inimesele põhjalikult selgitada, mida ta oma tegevusega on rikkunud ning milliseid protseduurireegleid tema ja menetleja järgima peavad.

Struktuuriüksuste juhtidel selgitada vahetute juhtide kaudu alluvatele, et isiku kinnipidamisel tuleb fikseerida dokumentatsioonis võimalikult täpselt ja detailselt (liigi ja eritunnustega) kinnipeetu riietus, välimus, tervisekahjustused, kaasas olnud esemed, vältimaks analoogseid kaebusi. Mitmelgi korral on juhtum kirjeldatud Põhja Politseiprefektuuri koduleheküljel (kasutamiseks töötajatele), kuhu lisatud ka juhtide arvamus.

Soodusasjaoluna toodi välja näiteks seos aastavahetusega, mil osakonda toimetatud inimeste arv oli tavapärasest suurem, seetõttu unustati sissekanne raamatusse. Sellest lähtuvalt on tehtud ettepanek, et osakonda toimetatud ja seal kinnipeetavate isikute kinnipidamise- ja lõpuajad võiks kajastuda andmekogus POLIS, et neid oleks võimalik kiiremini leida. Teinekord on soodustava asjaoluna välja toodud politseiametniku vähene töökogemus. Tuleb ette olukordi, kus politseiametnik ei oska oma töökoormust jagada ning erinevad toimingud võivad seetõttu ununeda (kutse edastamised, asitõendite väljanõudmine jne). Loomulikult on negatiivne olukord, kus uurimisjuht on noorele, vähekoogenud uurijale korraga kätte andnud lahendada üle 130 kriminaalasja.

Samuti on soodusasjaoludena välja toodud näiteks kodanike poolne tahtmatus teha koostööd ametnikuga või siis väljakujunenud arvamus abi mitte saada. Kodanik pöördub

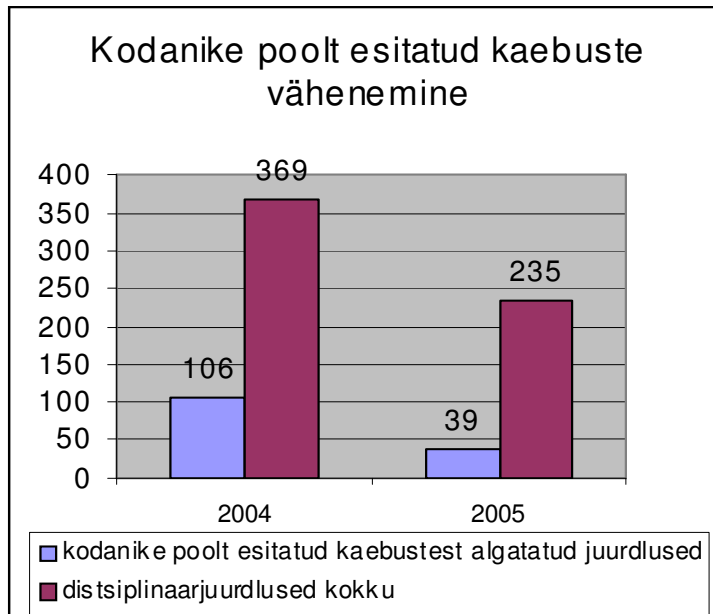
küll politsei poole abi saamiseks, kuid on kuni olukorra lahenemise lõpuni negatiivne, isegi siis, kui tulemus tema jaoks positiivne.

Lisaks on leitud, et distsiplinaarsüüteo toimepanemisele soodustavad asjaolud olid kogunenud pinge ja stress või siis lihtsalt eelnev pingeline tööpäev. Loetelu lõppu lisandub rutiin, mis paratamatult tekib, kui ollakse aastaid teinud sama tööd.

Kodanikele on vastatud, et tegemist on/oli tsiviilvaidlusliku vahekorraga ning see tuleb lahendada omavahelisele kokkuleppele mittejõustumise korral kohtu kaudu ja selleks tuleb teha vastavasisuline avaldus Tallinna Linnakohtusse.

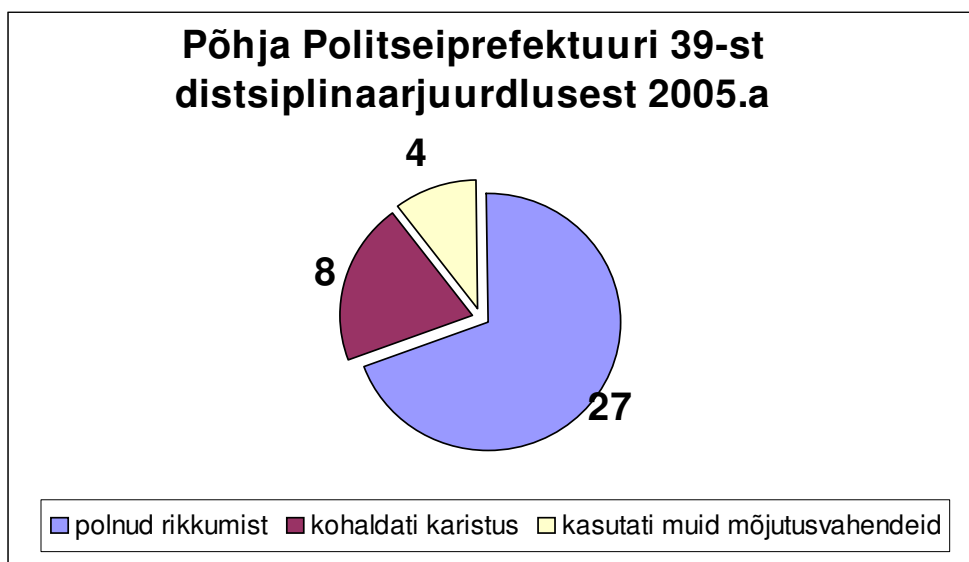
Nii mitmegei juurduse juures on distsiplinaarjuurduse läbiviija analüüsi lõppu kirjutanud, et distsiplinaarsüüteo viited küll esinevad, kuid ei ole võimalik distsiplinaarsüütegu tõendada. Distsiplinaarjuurduse käigus ei ole juurdlejal võimalik kasutada selliseid tõendamise viise nagu need on väärteo ja kuriteo menetluse puhul, kuna seadus seda ei luba. On leitud, et tegemist on asjaolude ebasobiva kokkulangemisega. Samuti on lisatud, et politseiametnike tegevuses tahtlust ei esinenud.

Järgnevalt vaatleb töö autor 2005. aastat, mil distsiplinaarjuurdlusi viidi võrreldes 2004. aastaga läbi tunduvalt vähem - 235. Neist kodanike poolt esitatud kaebustest algatatud juurdlusi 39. Võrreldes 2004. aastaga on märgata vähenemist - algatatud juurdlustest on see kõigest 16,6 %. Kui vaadata 2004. aastat, siis oli see 28,7 %. (vt joonis 6)

Joonis 6. Kodanike poolt esitatud kaebused.

Algatatud distsiplinaarjuurdlustest 27 juhul süütegu ei tuvastatud, neljal korral oli süüteoosseis, kuid karistust ei järgnenud ning kaheksal korral oli süütegu ja sellele järgnes karistus. (vt joonis 7) Täpselt sama palju oli ka aastal 2004, mil selgus, et politseiametnik on eksinud ning teda karistati.

Joonis 7. Distsiplinaarjuurdluste jagunemine aastal 2005.

Tabelis nr 3 on toodud distsiplinaarsüüteod avaliku teenistuse seaduse järgi. Sellest nähtub, et ainult kahel korral tuvastati ATS § 84 p 3- vääritu tegu. Ülejäänud juhtudel oli politseiametnik jätnud oma teenistuskohustused süüliselt täitmata või täitnud neid mittenõuetekohaselt. (vt tabel 3)

Tabel 3. Distsiplinaarsüüteod avaliku teenistuse seaduse lõikes.

Distsiplinaarsüüteod	Arv
I Teenistus-/ töökohustuste süüline täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine (ATS § 84 p 1, TDVS § 2 p 1)	11
II Vääritu tegu (ATS § 84 p 3, TDVS § 2 p 3)	3

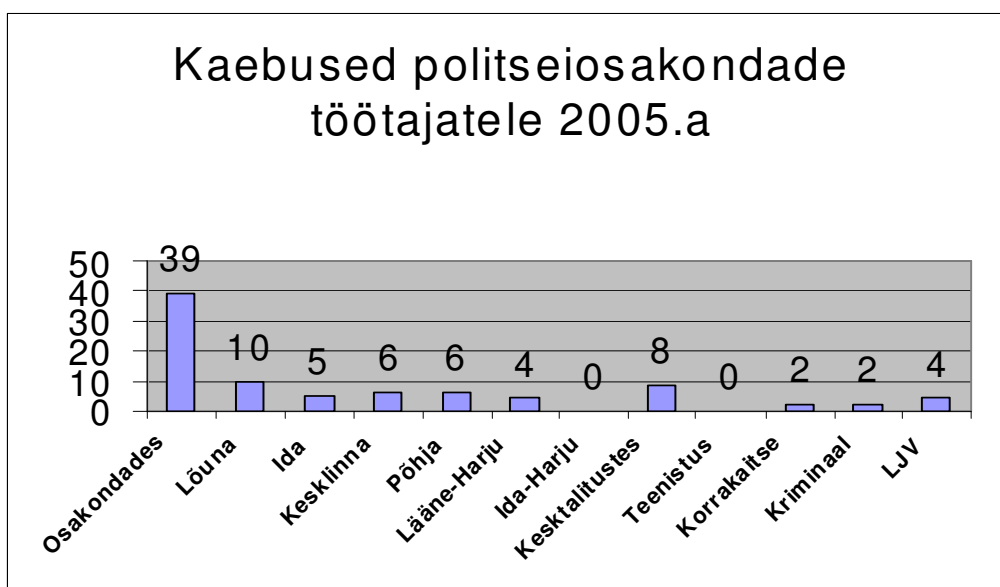
Sarnaselt 2004 aasta analüüsiga toob autor välja ka 2005 aastal toimepandud distsiplinaarsüüteod liikida kaupa.

Tabel 4. Distsiplinaarsüüteod liikide kaupa.

Distsiplinaarsüütegu	Kokku	Noomi- tus	Vabasta- mine	Palk	Lõpetatud karistust kohalda- mata
Menetlusnormide rikkumine väärteoasjades	10	2	0	2	6
Menetlusnormide rikkumine kriminaalasjades	5	1	0	0	4
Ebaseadusliku füüsilise jõu kasutamine	8	0	0	0	8
Vääritu tegu, solvav käitumine	5	1	0	1	3
Avalduste mittevastuvõtmine	1	0	0	0	1
Ebaseaduslik kinnipidamine/ läbiotsimine	0	0	0	0	0
Muu	13	0	0	0	13
Kokku	42	4	0	3	35

2005. aastal läbiviidud distsiplinaarjuurdlustest 23 korral politseiametniku tegevuses süüdi ei tuvastatud. Kahel korral otstarbekuse kaalutlusel karistust ei kohaldatud, puudus õigusvastasus või ei leidnud sündmuse asjaolud kinnitust ning ei tuvastatud ametniku käitumises tahtlust. Ühel korral oli süütegu formaalne ja aegunud.

Sarnaselt 2004.aastaga jääb 2005.aastal osakondadest esikohale Lõuna politseiosakond, mille politseiametnike käitumise peale esitasid kodanikud kokku 10 kaebust. Järgnevad võrdselt Kesklinna- ja Põhja politseiosakonnad - 6. Funktsionaalsetest osakondadest on võrdselt kahe kaebusega esindatud korrakaitse- ja kriminaalosakond. Teenistusosakond on sellelgi aastal kaebusteta. Arvatavalt seetõttu, et selles osakonnas töötavad ametnikud inimestega ise otseselt kokku ei puutu, samuti on seal palju teenistujaid. (vt joonis 8)

Joonis 8. Kodanike kaebused arvuliselt osakondade lõikes.

Nagu 2004. aasta juurdlustes, on ka 2005. aasta omades mitmelgi korral ettepanekutena toodud, et seadusandluse meeldetuletamiseks viia läbi vajalikud koolitused ning ametnikega täiendav vestlus. Näiteks selgitamiseks veelkord dokumentide vastuvõtmise korda. Tuli ette juhtumeid, kus kodanik ei saanud oma avaldust esitada, kuna politseiametnik keeldus seda vastu võtmast. Seetõttu on vajalik omakorda kodanikule

selgitada, kuidas avaldust esitada. Politseiametnik ei tohiks eeldada, et igäüks, kes osakonda tuleb, teab täpselt, mida on vaja kirjutada.

Tuletatakse meelde, et politseiametnikel andmete tuvastamisel politseiasutuse ruumides on kohustus kontrollida isiku foto olemasolu andmebaasi KAIRI fotokartoteegis. Eelkõige ennetamiseks olukorda, kus isik esitab valeandmeid ning protokoll koostatakse valele nimele. Lisaks peab tugevdama järelevalvet andmebaasi KAIRI kasutamise üle kõikides politseiosakondades.

Distsiplinaarjuurdluste kokkuvõtetes on soodusasjaoludena mainitud jällegi seaduste ja teenistuslike õigusaktide puudulikku tundmist ning noorte ja kogenematute ametnike madalat õiguskuulekust.

Soodusasjaolu: vältimaks aastate jooksul ette tulnud probleeme seoses võimalusega ette valmistada fabritseeritud versiooni olustikust - tuleneb kogemustest ja kriminaalpolitseinike töö eripärast – politseiametnikud menetluse huvides ei selgita eriti sageli või meelsasti kutsutavatele nende kutsumise põhjusi.

3.2 Politseiametnike seas läbiviidud ankeetküsitluse analüüs

Saamaks võimalikult objektiivset ülevaadet distsiplinaarjuurdluste läbiviimisest, otsustas uurimustöö autor küsitleda neid politseiametnikke, kelle suhtes aastatel 2004-2005 Põhja Politseiprefektuuris distsiplinaarjuurdlused läbi viidi.

Vastanud ametnike arvamust on oletatavasti mõjutanud üldine politseiametnike seas leviv suhtumine Politseikontrolli Büroo kohta. Eelkõige selles suhtes, kui palju on kokku puutunud nende töötajatega, kes on olnud distsiplinaarjuurdluse all ning kuidas need on oma suhtumist väljendanud peale otsuse teatavaks saamist.

Lähtudes eeltoodust, palju aastatel 2004-2005 kodanike poolt kaebusi esitati politseiametnike seaduslike tegevuste peale, siis arvab autor, et küsitletud isikute seast vastanute hulk oli pigem väike. Üheks põhjuseks võib olla mõnede töötajate negatiivne suhtumine distsiplinaarjuurdlustesse.

Ankeetküsitluse koostamisel pidas autor oluliseks vastanute üldiseid andmeid ning vabas vormis vastamist kahele pikemale küsimusele.

Küsitlusele vastanuid oli kokku 16 politseiametnikku, kes kõik hetkel politseisüsteemis tegevad. Neist kuus olid naised ja 10 mehed. Vastanute keskmine vanus oli 28 eluaastat, noorim vastanu oli 22 aastane ja vanim 38. Keskmine tööstaaz oli 6,8 aastat. Väikseim tööolnud aeg oli kaks aastat ja pikim 15. Vastanuist üheksa isikut olid vanemametnikud, konstaableid neli, juhtivtöötajaid kaks, komissar üks (vt tabel 5). Tabel koostatud vastavalt küsimuste järjekorrale.

Tabel 5. Ankeetküsitlusele vastanud politseiametnike üldandmed.

Sugu	Vanus	Tööstaaz	Auaste
N	27	2,4 a.	Vanemkonstaabel
M	28	9 a.	Komissar
M	24	3 a.	Konstaabel
N	32	12 a.	Konstaabel
N	26	3,5 a.	Vanemkonstaabel
N	38	12 a.	Vanemkonstaabel
M	35	15 a.	Politseivaneminspektor
M	32	8 a.	Juhtivkonstaabel
M	24	2,5 a.	Konstaabel
M	29	7 a.	Vanemkonstaabel
M	24	5,5 a.	Politseivaneminspektor
			järgneb

N	24	2,8 a.	Politseivaneminspektor
M	27	8 a.	Vanemkonstaabel
M	23	2 a.	Konstaabel
N	25	3,5 a.	Vanemkonstaabel
M	35	13 a.	Juhtivkonstaabel

Autor on esitanud ankeedis küsimuse:

- distsiplinaarjuurdluste läbiviimine oli selge ja objektiivne -

- a) nõus;
- b) pigem nõus;
- c) pole üldse nõus.

Vastanud politseiametnikest viis inimest olid nõus, seitse pigem nõus ja neli pole küsimusega üldse nõus.

Politseiametnikud, kes vastasid, et distsiplinaarjuurdluste läbiviimine on selge ja objektiivne, tõid põhjenduseks väga erinevaid vastuseid. Ametnikud olid rahul, et nendepoolsed selgitused olid olulised ning neid arvestati ka juurdluste läbiviimisel. Domineerivaks sai asjaolu, et isikute käitumises ei tuvastatud süüid. Arvati ka, et juurdluste läbiviijate suhtumine oli meeldiv ja sõbralik. Positiivsena saab välja tuua politseiametnike arusaama, et teinekord toob rikkumine välja politseiorganisatsiooni enda puudused, mille olemasolu varem ei märganud.

Need vastanud, kes olid pigem nõus väitega, et distsiplinaarjuurdluste läbiviimine on selge ja objektiivne, tõid negatiivsena välja asjaolu, et Politseikontrolli Büros töötavad liiga noored ametnikud, kellel täielikult puudub või on vähene reaalse politseitöö kogemus. Seetõttu puudub neil oskus asju paindlikumalt ja objektiivsemalt näha. Samas ei oskanud mõned vastanud oma seisukohta põhjendada, et miks nad olid pigem nõus selle väitega, kuigi kiideti uurijate suhtumist ning etteheiteid ei olnud.

Isikud, kes vastasid, et nad pole esitatud väitega üldse nõus, tõid põhjenduseks asjaolu, et neile polnud päriselt selge, kes otsuse karistuse määramise või mitte määramise osas vastu võtab. Samuti arvati, et kuna õiget süüdlast ei leitud, siis lihtsalt oli vaja keegi süüdlaseks teha.

Eeltoodust lähtuvalt järeldatakse, et üldine arusaam politseiametnikel distsiplinaarvastutuse vajalikkusest on pigem positiivne. Saadakse aru, et kui ametnik käitub valesti, siis seetõttu juurdlus vajalik, et hiljem oleks, millest õppida. Kindlasti annab see neile ka uue kogemuse. Kahjuks enamus vastanutest ei saa päris täpselt aru, millest otsuste langetamisel lähtutakse. Siinkohal leiab kinnitust asjaolu, et ametnikud ei ole kursis erinevate distsiplinaarjuurdluse läbiviimiseks vajalike õigusaktidega.

3.3 Analüüsi järeldused

Hüpoteesiks oleva väite esimene pool ütleb, et distsiplinaarjuurdluste läbiviimine on läbipaistev. Selle tõestuseks saab tulenevalt statistikast välja tuua asjaolu, et inimeste poolt esitatud kaebuste arv politseiametnike tegevuse suhtes väheneb. Ning vaadates politsei usalduse arvamusuuringut, siis näeme, et usaldus politsei vastu tõuseb aasta aastalt. Seega on nimetatud asjaolud omavahelises seoses. Mida vähem inimesed politseiametnike tegevuse suhtes negatiivsed on, seda rohkem nad usaldavad seda organisatsiooni. Näiteks viimase aasta jooksul pole usalduse protsent alla 70 langenud (Elanike usaldus...03.2007), vaid stabiilselt selle piirimail püsinud.

Siinkohal tuleb arvestada asjaoluga, et erinevad sündmused meedias, mis palju kõneainet pakuvad, võivad usaldusväärst langetada.

Politseitöö on avalik töö. Politseiametnikud vajavad teenindatava ühiskonna usaldust. Seetõttu politseiametnike poolt toimepandud tegusid tuleb uurida põhjalikult ja kiiresti, vastasel juhul väheneb inimeste usk politseisse. Rahvas peab saama politsei tegevust seaduslikuks tunnistada, kuna rahva usaldus politsei vastu on tähtis – politsei püüab omaks

võtta üha avatumat hoiakut rahva ja ühiskondlike organisatsioonide suhtes (Eesti teel...: 80).

Läbipaistvuse teiseks kriteeriumiks on otsustajate paljusus. Nagu eelpool välja toodi, siis distsiplinaarjuurdluste kokkuvõtte saadetakse lugeda politseiametniku erinevate tasandite juhtidele, kellel kõigil on võimalus teha omapoolseid ettepanekuid. Lõpliku otsuse teeb küll prefekt, kuid eeldatavalt juhindub ta teiste ametnike ettepanekutest. Selline otsuse langetamise süsteem ongi välja töötatud just Põhja Politseiprefektuuris.

Põhja Politseiprefektuuris läbiviidav distsiplinaarjuurdluste praktika on objektiivne seetõttu, et pestakse ka niiöelda „musta pesu”, ei varjata politseiametnike poolt toimepandud õiguserikkumisi, kuna see pole lihtsalt võimalik. Suures organisatsioonis on kõik töötajad võrdsed. Samas lähtuvalt läbitöötatud distsiplinaarjuurdlustest selgub, et iga juurdlus on läbiviidud nii kodaniku kui ka politseitöötaja seisukohti arvestavalt. Näiteks on kodanikule saadetud vastusesse kirjutatud, et distsiplinaarsüütegu tuvastati, millega üldjuhul peaks inimene rahulduma. Kodanik on esitanud kaebuses välja toonud, et politseiametnik võis eksida. Organisatsioon on saanud teada, millepärast selline olukord tekkida võis ning saab teha omad järeldused. Lähtuvalt eksimuse suurusest, kahjust, mis see endaga kaasa tõi, otsustatakse karistamise vajalikkus. Nagu autor eelpool mainis, siis pole juurdluste eesmärk ainult politseiametniku karistamine, vaid pigem kaitsmine. Sellest lähtuvalt on nii mitmelgi korral jäetud ametnik karistamata, vaid otsustatud näiteks läbi viia erinevaid õppepäevi või vestlus vahetu ja otseste ülemustega.

Uurijate objektiivsust näitab nende poolt tehtud ettepanek juhile politseiametnikku tunnustada tubli töö eest. Nii ei jää ametnikule läbiviidud juurdlustest negatiivset emotsiooni, mis tihtipeale tekib.

Ei ole võimalik üheselt otsustada, kas inimesed jäävad juurdlustega tuvastatud otsusega rahule. Kui vastuses on öeldud, et ametnik pani toime distsiplinaarsüüteo, mille eest teda ka karistati, siis võib eeldada, et kodaniku kaebus on rahuldatud. Vastupidisel korral on kodaniku tahtest, kas on soovi edasi kaevata või mitte. Teinekord piisab ka täiendavast

vestlusest, kui kodanik on peale vastuse kättesaamist lisaküsimusteks tagasi helistanud. Vajadusel saadetakse täiendav vastus kodanikule, selgitatakse, miks võeti vastu just selline otsus nagu kirjas.

Analüüsist lähtuvalt järeldatakse, et politseiametnike poolt toime pandud süütegude soodusjaolud on enamasti vähene töökogemus, õigusaktide mittetäielik tundmine, madal õiguskäitumus ning rutiin nendel ametnikel, kes on seda tööd teinud aastaid. Samuti eelnev raske tööpäev ja kogunenud pinged.

Politseiametnikud peaksid kodanikega suhtlemisel olema rohkem avatumad, selgitama inimestele, miks nad just niimoodi tegutsevad, samas tutvustama ka õigusi ja kohustusi, mis tegelikult väga tihti ära unustatakse.

Samas ei tohiks politseiametnik, keda on õpetatud kohusetundlikult ja seadusekuulekalt käituma, mõelda iga oma teo juures, kas see toob kaasa distsiplinaarjuurdlust või mitte. Samas kui politseiniku suhtes läbiviidav distsiplinaarjuurdlus on tema jaoks ebameeldiv, tuntakse huvi tema tegevuse kohta, siis järelkult võis ametnik millegi vastu eksida.

Politseiametnik on samamoodi inimene, nagu iga teinegi. On loomulik, et ametnikule ei meeldi, kui tema suhtes distsiplinaarjuurdlus läbi viiakse. Samamoodi ei meeldi kodanikule tänavalt, kui tema toime pandud teo suhtes viiakse läbi menetlus. Samas politseiametnik on täitevvõimu esindaja ning ta peab teadma, et sellega seoses on temale pandud rohkem kohustusi ning tähelepanu avalikkuse ees suurem.

Autor leiab, et distsiplinaarjuurdluste paremaks läbiviimiseks peaks kiiremas korras ette võtma Politsei distsiplinaarjuurdluste läbiviimise juhendi muutmise. Võib öelda, et see on ajale „jalgu jäänud”. Politseiametis 2005.aastal planeeriti muudatusi sisse viia, kuid millegi tõttu on need siiani teostamata.

Nagu tuleneb analüüsist, siis 2005.aastal on kodanike poolt algatatud kaebuste protsent tunduvalt langenud võrreldes sellele eelneva aastaga. Need näitajad on vastavalt 16,6 % ja

28,7 %. Kokku esitati kodanike poolt kaebusi politseiametnike tegevuse peale, mille kohta juurdlust ei algatatud 2004.aastal 64 ja 2005.aastal 99. Eelnevast lähtuvalt saab järeldada, et 2005.aastal oli algatatud juurdluste arv tunduvalt väiksem, kuna selleks ajaks oli Põhja Politseiprefektuuris juba välja kujunenud oma distsiplinaarjuurdluste lahendamise praktika, mistõttu juurdlusi enam nii kergekäeliselt ei algatatud võrreldes varasemate aastatega. Teiseks languse põhjuseks võib olla ka uus politsei struktuur, juhtide vahetus ning uute oludega kohanemine. Näiteks eelnevatel aastatel algatati juurdlus tulenevalt Politsei distsiplinaarjuurdluse läbiviimise juhendis sätestatust, kuigi oli ette näha, et juurdlus lõpetatakse, kuna süütegu puudub.

Läbitöötatud distsiplinaarjuurdlustest selgus, et Põhja Politseiprefektuuris on juurdluse läbiviimise peamiseks eesmärgiks mitte ametniku karistamine, vaid leida need soodustingimused, mis olukorra tingisid ning seeläbi teha ettepanekuid paremaks töö korraldamiseks. Korduvalt on distsiplinaarjuurdluste kokkuvõtetes järeldatud, et erinevate rikkumiste vähendamiseks tuleks tõhustada järelevalvet ja politseiametnikke järjepidevalt koolitada.

Järelilikult on distsiplinaarjuurdluste läbiviimine olnud efektiivne, kuna kaebuste arv on aastatega vähenenud. Samuti on hakatud kasutama kontrollmaterjalide vormistamist, mis on oma olemuselt võrdne distsiplinaarjuurdlusega, kuid võimaldab lihtsamalt ja ilma menetlusnõuete täitmiseta jõuda selgusele, kas juhtumis esineb distsiplinaarsüüteo koosseis või mitte ja kas on vajalik distsiplinaarjuurdluse alustamine.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli saada tervikpilt distsiplinaarvastutuse olemusest, analüüsida Põhja Politseiprefektuuris läbiviidud distsiplinaarjuurdlust, mis on algatatud kodanike poolt esitatud kaebuste alusel, välja selgitada politseiametniku poolt toimepandud süüteo soodustavad asjaolud ning seeläbi jõuda selgusele, kas distsiplinaarjuurdluste lahendamine Põhja Politseiprefektuuris on läbipaistev.

Lähtudes eesmärgist, püstitas töö autor hüpoteesi: *Põhja Politseiprefektuuris läbiviidav kaebuste lahendamine on läbipaistev ja mõlemaid osapooli rahuldav.*

Eesmärgi täitmiseks ning püstitatud hüpoteesi tõestamiseks tutvus töö autor erinevate distsiplinaarvaldkonda puudutavate õigusaktidega, politseiteenistusteemaliste kirjandusallikatega, samuti tutvus Põhja Politseiprefektuuris aastatel 2004-2005 läbiviidud 604 distsiplinaarjuurdlustega, millest 145 olid algatatud kodanike poolt politseiametniku tegevuse peale esitatud kaebuste alusel.

Töö esimeses osas käsitles autor seadusi, mis distsiplinaarvaldkonda reguleerivad. Välja toodi distsiplinaarsüüteo- ja karistused. Eraldi käsitlemist leidis distsiplinaarmenetlus. Täpsemalt, kuidas toimub kodanike poolt esitatud kaebuste lahendamine Põhja Politseiprefektuuri Politseikontrolli Büroos. Selgus, et Põhja Politseiprefektuur on valinud distsiplinaarjuurdluste lahendamiseks oma tee. Autori arvates on Politsei distsiplinaarjuurdluste läbiviimise juhend mõnevõrra ajale jalgu jäänud, kuna selles sätestatakse liiga üldiselt, millistel juhtudel on distsiplinaarjuurdluste läbiviimine kohustuslik. Seetõttu varasematel aastatel, nagu seda mainib Meelis Taniel ning statistikast lähtuvalt, algatati distsiplinaarjuurdluste liiga kergekäeliselt, kuigi selleks reaalne vajadus puudus. Selgub, et Põhja Politseiprefektuuris enne distsiplinaarjuurdluste algatamist teostatakse kaebuse, avalduse eelkontroll ning võetakse vajadusel asjaosalistelt seletused..

Lõputöö teises osas selgitatakse töö eesmärki ning sellest tulenevalt ka uurimistöö ülesandeid. Samuti iseloomustatakse, kuidas kujunes valim, palju oli ankeetküsitlusele vastanud.

Lõputöö viimane osa moodustub analüüsist ja uurimistöö tulemustest. Analüüsi aluseks võeti distsiplinaarjuurdused, mis viidi läbi Põhja Politseiprefektuuris aastatel 2004-2005. Selgus, et 2004. aastal kodanike poolt esitatud kaebuste alusel algatatud distsiplinaarjuurdluste protsent on 29 ja 2005.aastal kõigest 16,6. Uuritud 145-st distsiplinaarjuurdlusest selgus, et 30 juhul olid politseiametnikud toime pannud süüteo, 115 juhul oli politseiametnik käitunud õigesti. Toodi välja ka soodustingimused, mille tõttu politseiametnik võis eksida ning ettepanekud, kuidas muuta organisatsiooni töökorraldust paremaks.

Kokkuvõtvalt järeldatakse, et uurimistöö eesmärk sai täidetud, kuna toodi välja, kui palju ja kuidas Põhja Politseiprefektuuris distsiplinaarjuurdlusti läbi viiakse. Samuti said täidetud tulenevalt töö eesmärgist uurimistöö ülesanded.

Püstitatud hüpotees leidis osaliselt kinnitust: Põhja Politseiprefektuuri Politseikontrolli Büroos läbiviidav distsiplinaarjuurdluste praktika on läbipaistev. Kas juurdluste lõpptulemus on mõlemaid osapooli rahuldav, selle uurimuse põhjal otsustada ei saa, kuna see oleks teise uurimistöö küsimus.

RESÜMEE

Данная выпускная работа написана на тему «Решения в отношении жалоб на законные действия служащих полиции в Пыхьяской префектуре полиции в 2004-2005 годах».

Исследовательская работа состоит из 47 страниц, 19 литературных источников, 8 чертежей, 5 таблиц. Выпускная работа написана на эстонском языке и аннотация на русском языке.

Цель данной работы дать представление целостности картины о сущности дисциплинарной ответственности, проанализировать проведённые дисциплинарные расследования в Пыхьяской префектуре полиции, которые были начаты на основании жалоб, поступивших от граждан, выяснить благоприятные обстоятельства и через них прийти до ясности, объективно-ли решаются дисциплинарные расследования в Пыхьяской префектуре полиции.

В теоретической части даётся обзор о сути дисциплинарной ответственности через различные законы, регулирующие данную область. Результатом исследовательской части является анализ дисциплинарной практики, который позволяет поближе рассмотреть, каким образом происходит в Пыхьяской префектуре полиции решение жалоб граждан и каковы их результаты.

Гипотезой является утверждение, что в Пыхьяской префектуре полиции практика решений жалоб прозрачна и удовлетворяет обе стороны.

Материал исследовательской работы состоит с одной стороны из анкетного опроса, который был проведён среди работающих сотрудников полиции, участвовавших в дисциплинарном расследовании, а также из анализа документации. С помощью результатов исследования получен обзор о совершённых дисциплинарных преступлениях в 2004-2005 годах, о их причинах и благоприятных обстоятельствах.

Выбор выпал на 50 сотрудников полиции, которые были под дисциплинарным следствием в 2004-2005 годах и которые до данного времени работают в полицейской организации. Для сбора данных использована анкета, которая состояла из общих персональных данных и двух вопросов, которые требовали более длинного ответа. Опрос разослали по почте и по электронной почте. Из 50 разосланных анкет ответили на 16, что составляет 34%.

Результаты анализа проиллюстрированы с помощью графиков и таблиц.

Из результата исследования выяснилось, что в главная задача практики дисциплинарных расследований, проводимых в Пыхьяской префектуре полиции, выяснить, каким образом сотрудник полиции вёл себя в данной ситуации. Главное не выкидывание полицейского из организации, а его защита.

В конце работы вынесены выводы со стороны автора, обращено внимание на то, как поступает организация в отношении тех сотрудников полиции, которые совершили преступление.

Ключевыми словами являются сотрудник полиции, дисциплинарная ответственность-, преступления- и наказания.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Eesti teel Euroopa Liitu
2. Eesti Vabariigi Põhiseadus, kommenteeritud väljaanne. 2002. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS
3. Mikiver, M. 2002. Avaliku teenistuse õigus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus
4. Hopkins, A., Ilkjaer, L., Shepherd, P. 2004. Politseiametnikel on samuti õigused. Politseiamet
5. Rikken, E. 2006. Politseiteenistusõigus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus
6. Taylor, M. 2000. Inimõiguste järgimine politseitöös. Teatmebrošüür. Politseiamet

KASUTATUD NORMATIIVAKTID

7. Avaliku teenistuse seadus. 1995. Riigi Teataja I 1995, 16, 228
8. Eesti Vabariigi Töölepingu seadus. 1992. Riigi Teataja 1992, 15/16, 241
9. Haldusmenetluse seadus. 2001. Riigi Teataja I 2001, 58, 354
10. Politseiseadus. 1990. Riigi Teataja 1990, 10, 113
11. Politseiameti sisekontrolli osakonna politseikontrollitalituse politseiasutuste distsiplinaartöö analüüs 2005
12. Politsei distsiplinaarjuurdluste läbiviimise juhend. 1998. PA käskkiri nr 270
13. Politseiteenistuse seadus. 1998. Riigi Teataja I, 50, 753
14. Põhja Politseiprefektuuri sisekorraeeskiri. 2004.
15. Töötajate distsiplinaarvastutuse seadus. 1993. Riigi Teataja 1993, 26, 44
16. Riigikohtu lahend nr 3-3-1-70-03
17. Riigikohtu lahend nr 3-3-1-74-03

MUUD ALLIKAD

18. Elanike usaldus Eesti Politsei vastu – märts 2007.

http://www.pol.ee/failid/Usaldus03_07.pdf

AVALDAMATA ALLIKAD

19. 604 distsiplinaarjuurdlust aastatel 2004-2005

LISAD

Lisa 1. Ankeet

1. Sugu
 2. Vanus
 3. Haridus
 4. Auaste
 5. Tööstaaž
 6. Kuidas on Teie suhtes läbiviidud distsiplinaarjuurdlus mõjutanu edaspidist tööd?
 7. Distsiplinaarjuurdluse läbiviimine oli selge ja objektiivne:
 - a) nõus;
 - b) pigem nõus;
 - c) pole üldse nõus.
- Põhjendage vastust.